

Åsa Söderqvist, Pia H. Bülow & Yvonne Sjöblom

Att bygga en tillfällig allians

– metodologiska frågor vid intervjuer med ensamkommande barn och unga

Building a temporary alliance – methodological issues in interviews with unaccompanied minors

Many people come to Europe in the hope of finding a safe haven. Global challenges are converted into local issues. The minority backgrounds of these people are often mentioned as an important component in the understanding of those coming to Sweden. The aim of this study is to discuss methodological challenges in research about vulnerable groups, with specific focus on unaccompanied children and adolescents. What challenges become visible in the research process when the researcher aims to focus on the unaccompanied minors' perspective during their initial time in Sweden? What different positions and roles become evident in the encounter between unaccompanied minors and the researcher during interviews? What different implications may that have in relation to the research process? In the discussion, we highlight the importance of constantly reflecting on the role of the researcher as a person and the influence it may have on the relation to the respondent, as well as the opportunities and limitations of these different roles in the research process and for the results.

Åsa Söderqvist var doktorand vid avdelningen för beteendevetenskap och socialt arbete, Hälsohögskolan, Jönköping University. Hon är numera vik. lektor vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Pia H. Bülow är docent vid Avdelningen för beteendevetenskap och socialt arbete, Hälsohögskolan, Jönköping University.

Yvonne Sjöblom är professor vid Akademin för hälsa och arbetsliv, Högskolan i Gävle.

Kontakt: asa.soderqvist@socwork.gu.se

Inledning

Många människor söker sig till Europa i hopp om att finna en fristad. Globala utmaningar omvandlas till lokala och frågor aktualiseras som innefattar allt från graden av ett öppet mottagande till dagliga göromål på myndigheter och institutioner runt om i Sverige. Ofta nämns individernas minoritetsbakgrund som en viktig del i att förstå och bemöta de människor som invandrat (Ni Raghallaigh & Sirriyeh, 2014; Barn, 2011; Stretmo & Melander, 2013; Söderqvist, 2014). Till gruppen nyanlända hör individer under 18 år som tagit sig till Sverige utan målsman eller annan enligt lag tillförordnad vårdnadshavare, det vill säga de så kallade ensamkommande barnen (United Nations Committee on the Rights of the Child, 2005). Från att det år 2013 var strax över 3 000 ensamkommande barn som ansökte om att få stanna i Sverige, ökade siffran till drygt 7 000 år 2014 och nådde år 2015 upp till 35 369 individer. Cirka 75 procent av dem beviljades uppehållstillstånd år 2015 (Migrationsverket, 2016). Trots en kraftig minskning under år 2016 har den ökande andelen ensamkommande barn skapat ett behov av fördjupad kunskap och studier om målgruppen. Tidigare forskning visar att det inte funnits någon nationell forskningsbaserad kunskap om ensamkommande barn (Hessle, 2009). Detta har dock förändrats så att både i nationell och internationell forskning belyses nu övergripande frågor om och förutsättningar för organisation och mottagande (Sirriyeh, 2013; Kohli, 2006; Stretmo, 2014; Wernesjö, 2014; Backlund et al., 2012; 2014). Andra studier hörsamar enskilda individers röster (Wernesjö, 2014; Hopkins & Hill, 2006). Däremot har olika aspekter av metodologiska frågor om gruppen ännu inte framhållits i forskningen i någon större utsträckning.

Syftet med denna artikel är att diskutera metodologiska utmaningar i forskning om utsatta grupper med specifikt fokus på ensamkommande barn och unga.

- Vilka utmaningar synliggörs i forskningsprocessen då forskaren ämnar belysa ensamkommande ungdomars perspektiv under deras första tid i Sverige?
- Vilka olika positioner och roller synliggörs i mötet mellan ensamkommande ungdomar och forskaren under intervjusituationen?
- Vilka olika implikationer kan det få i förhållande till forskningsprocessen?

Bakgrund

I diskussionen om metodologiska utmaningar i relation till så kallade utsatta grupper med svag röst är forskning om barn en intressant utgångspunkt, det vill säga forskning om individer under 18 år. I den här studien var de ensamkommande ungdomarna över 18 år vid tidpunkten för intervjuerna, men de var barn i juridisk mening då de anlände till Sverige. Barn som utsatta och barnperspektivet utgör bakgrunden

till studien av främst två orsaker. För det första kan barn ses som exempel på en av flera grupper som benämns som utsatta i forskning. För det andra kan deras barndomstid ses som en återspeglning av den tid som ungdomarna retrospektivt beskriver i intervjumaterialet i studien. Ungdomarna ombads i studien att förhålla sig till den kategori som var grunden till att de fick stanna i Sverige, det vill säga som ensamkommande barn, en grupp som även kategoriseras som sårbar enligt FN:s flyktingorgan UNHCR (United Nations Committee on the Rights of the Child, 2005). I texten benämns gruppen som ingick i vår studie *ungdomar*. Benämningen avser att fånga gränslandet mellan barn och vuxen snarare än att återspegla deras faktiska ålder vid intervjusituationen.

I linje med den nya barndomssociologiska forskningen betonas vikten av barnet som huvudrollsinnehavare i sin egen livsvärld. Barn förstås inte längre som ett bihang till de vuxna, utan som egna individer vars röster och aktörskap ska synliggöras (James, Jenks & Prout, 1998; Prout & James, 1990). Den allmänt ökade fokuseringen på barn och deras medverkan i forskningssammanhang beror främst på att barns rättigheter erkänns i enlighet med Barnkonventionen samt att synen på barn inom socialvetenskapliga discipliner förändrats (Kirk, 2007). En relevant aspekt i diskussionen kring forskning om barn handlar om huruvida det går att hävda att forskaren anammar ett så kallat barnperspektiv – ett omdebatterat begrepp med central plats i konventionen om barns rättigheter och i forskning om barn utifrån ett aktörsperspektiv. Konsensus tycks råda kring att det finns flera olika barnperspektiv snarare än ett. Olika perspektiv om barn som mer eller mindre utsatta, bärare av olika behov eller förstådda utifrån en underordnad position i samhället, ger olika möjligheter när forskningen utförs (Näsman, 2012; Halldén, 2003). Att inta ett barnperspektiv innebär inte enbart att ta del av vad barnet säger och försöka förstå detta utifrån barnets egen livsvärld, utan också att sätta detta i relation till barnets omgivning. De sociala praktiker som barnet relaterar till, i form av familj, institutionella sammanhang och kamratkrets, skapar referenser, villkorar och tilldelar mening till självuppfattningen och vad som förstås som rimligt och riktigt, exempelvis vem som har rätt att bestämma över vad och hur det ska gå till. Detta understryker betydelsen av att analysera de villkor som barn lever under. Som exempel på aspekter som är viktiga att analysera på centrala arenor för barn nämner Alanen (2001) ansvar, makt och kontroll och vilken roll dessa spelar i barns liv.

Subjektens betydelse för forskningsprocessen

Frågor om möjligheten att inta en annan individs eller grupps perspektiv i syfte att förmedla vidare ett budskap har fördjupats inom den feministiska forskningstraditionen. Archer (2004) lyfter flera olika frågor som varit i fokus under årtiondens gång. Till dessa hör bland annat relationen mellan forskaren och subjektet och vilken typ av

kunskap som produceras. På 1970-talet ifrågasatte feministiska forskare tidigare kunskap som producerats inom samhällsvetenskapen. Försök gjordes att skapa alternativ med hjälp av nya begrepp, teorier och metoder och samtidigt synliggöra forskarens positionering, partiskhet och reflexivitet i forskningsprocessen. Även den feministiska forskningen visade sig ha begränsningar då vissa marginaliserades som svarta människors och andra minoritetsgruppers röster samt även lesbiska kvinnors. Enligt Robinson (1993) präglades debatten under 1980- och 90-talen av att många kvinnor kritiserade rådande fokus inom feministisk forskning. Svarta kvinnor, arbetarklasskvinnor och homosexuella kvinnor var exempel på kvinnor inom gruppen som inte ansåg att deras perspektiv inkluderades i de utsagor som blev resultatet av forskningen. Alltså anklagades feminismen för att endast belysa medelklassens och akademiskt aktiva, vita kvinnors perspektiv som genom sin position har ytterst begränsade möjligheter att uttala sig om dem med andra livsvillkor. Problemet bekräftas av Mies (1993) som understryker att en viktig del i metodologin för feministisk forskning är att forskaren kämpar för att alla kvinnors behov och förutsättningar uppmärksammas och inte bara synliggör dem som tillhör den akademiska eliten. För detta krävs kännedom om den verklighet som sträcker sig utanför forskarens egen sfär. Ytterligare reflektioner kring forskaridentitet diskuterar Finch (1993), som menar att kön kan fungera som en entrébiljett in i intervjusituationen. Det betyder dock inte att likartade identitetsmarkörer alltid innebär att en intervju blir lyckad. Det handlar i stället om vikten av att som forskare känna till att man placeras i olika fack och därmed vara beredd på att också bli behandlad i enlighet med hur man har uppfattats av den som blir intervjuad. Collins (1990) reflekterar över om hon som enskild person har möjlighet att tala för en så stor och heterogen grupp av människor som afroamerikanska kvinnor utgör. Svaret blir att hon inte kan det och att det inte heller är avsikten. Collins ser sin roll som en del av en större process där det pågår en dialog och där hon utgör en av alla röster. Målet är att ge röst åt flera som tillhör en grupp och som alltför länge historiskt sett har blivit tystad.

Hur forskning om och med barn har förändrats över tid är ett annat exempel som speglar synen på en specifik grupp. I sin reflektion kring det sociala barnvårdsfältet i Sverige, lyfter Andersson (2013) fram olika trender för hur man har betraktat barn. På 1970- och 80-talen var det familjeorienterade perspektivet i förgrunden. Man strävade efter att arbeta för en fungerande relation mellan barn och föräldrar även om exempelvis barnet placerats utanför hemmet. Samma perspektiv präglade även det förebyggande arbetet med idén om stöd till hela familjen där barnet som individ blev underordnat familjeperspektivet. På 1990- och 2000-talen kom barndoms-sociologin att påverka och stärka synen på barnet som en egen självständig individ. Dessa olika perspektiv behöver inte stå i motsatsförhållande till varandra. Barnens egna rättigheter kan lyftas fram samtidigt som det också betonas att barnen är en del

av deras familjer. Tydligt är att Barnkonventionen haft stor inverkan på ambitionen att uppmärksamma och lyssna på barns röster (Qvortrup, Corsaro & Honig, 2011; Skjær Ulvik, 2015; Jensen, 2012). Möjligen blir frågan om barns rättigheter än mer aktuell då det gäller barn i samhällsvården där samhället i egenskap av socialtjänsten blir en viktig aktör. Severinsson (2010) motiverar sitt forskningsfokus på ungdomar i undervisning på HVB-hem utifrån att de befinner sig i en utsatt position som bör uppmärksammas. Likaså blir Höjer och Sjöbloms (2013) fokus på unga som lämnar vården ett nytt perspektiv på övergången från ung till vuxen, vilket synliggör unga i en utsatt situation.

Forskningsprojektet

Den metodologiska diskussion som förs i denna artikel utgår från erfarenheter av ett forskningsprojekt som behandlar aspekter av ensamkommande barn och unga, etnicitet och *leaving-care*¹. Studien är kvalitativ och det empiriska materialet har samlats in via både enskilda intervjuer med ensamkommande ungdomar, observationer på två HVB (Hem för vård och boende) och enskilda intervjuer och fokusgruppsintervjuer med personal på boendena.

Det övergripande syftet i forskningsprojektet har varit att studera betydelsen av den etniska minoritetsbakgrunden när ungdomarna reflekterar kring placeringen i vård och tiden efter avslutad placering (Söderqvist, 2017). Vidare studerade vi hur de professionella förhåller sig till de ensamkommande ungdomarnas etniska minoritetsbakgrund och hur detta synliggörs i deras arbete generellt och specifikt i relation till *leaving-care*-processen (Söderqvist, Bülow & Sjöblom, 2015; Söderqvist, Sjöblom & Bülow, 2016). De empiriska exempel som används för diskussionen om metodologiska utmaningar har hämtats från en intervjustudie med ensamkommande ungdomar (Söderqvist, 2014). I intervjuerna beskrivs utmaningen att hantera en multipel anpassning. I likhet med andra ungdomar med placeringserfarenhet² brottas ungdomarna i den här studien med att övervinna olika hinder i form av återintegration till samhället. Till detta adderas en anpassning för att nå föreställda och skapade bilder om hur man blir svensk – en anpassning som grundas i upplevelsen av att den egna etniska bakgrunden inte räcker eller i vissa fall inte är önskvärd. Något som exempelvis upprepade försök att ta sig in på arbetsmarknaden bekräftar. Även om det är de enskilda intervjuerna med ungdomarna som belyses i denna text kommer också en

1 Leaving-care som begrepp syftar på den forskning som omfattar de barn och ungdomar som är på väg att lämna samhällsvården med fokus på förberedelser för livet efter avslutad placering.

2 Då även ensamkommande placeras med stöd av socialtjänstlagen, avses med andra ungdomar här övriga i samma åldersspann som placerats i samhällsvård, både ungdomar med en s.k. svensk och annan bakgrund, men som inte kommit till Sverige som ensamkommande.

aspekt hämtad från en mer etnografisk ansats att integreras i den metodologiska diskussionen. Det handlar om vikten av att synliggöra både informanten och forskaren i forskningsprocessen (t.ex. Lalander, 2009; Ranta-Tyrkkö, 2010).

När vi analyserar och förstår de ensamkommande ungas minoritetsbakgrund har vi i studien använt begreppet *etnicitet* i stället för "race/ras", som ofta används i den anglosaxiska litteraturen (Blumer & Solomos, 2004). Både *etnicitet* och "ras" ska här förstås som socialt konstruerade och kopplade till processer av makt. Det kan i sin tur skapa under- och överordnade positioner mellan grupper av människor och mellan olika individer baserat på härkomst. Tätt kopplat till *etnicitets*begreppet är begreppet *kultur*. Båda dessa kan förstås som föreställningar av normer och värderingar relaterade till ursprung. de los Reyes och Mulinari (2005) menar att den rådande samhällseliga diskursen inte fokuserar på biologiska skillnader utan i stället omnämns som kulturella skillnader.

I studien deltog 11 ungdomar av manligt kön och vid ett tillfälle intervjuades dessa ungdomar. Flertalet var födda i Afghanistan, andra i Irak. Intervjuerna var retrospektiva och ungdomarna delade med sig av sina upplevelser av att bli mottagna i Sverige inom ramen för kategorin "ensamkommande barn". Vid tidpunkten för studien fanns det 50 platser på boendet där ungdomarna tidigare varit placerade. Boendet var avsett för endast pojkar. Det var uppdelat i tre sektioner och innefattade ett kollektivt boende, så kallade träningslägenheter samt självständigt boende. I den kollektiva delen kunde ungdomarna bo fram till 18-årsdagen. Någon nedre gräns fanns inte, men de allra yngsta föredrar socialtjänsten att placera i familjehem. Informanterna hade varit i Sverige 3–5 år vid intervjutillfället. Förfrågan om att delta i projektet gick bara till dem som hade hunnit gå igenom alla tre boendestegen. Detta gällde cirka 20 individer.³ Personen som i rollen som forskare mötte ungdomarna vid intervju-situationen var en kvinna som nyligen fyllt trettio, med mörk hy som ett resultat av västindiskt påbrå samt med svenska som modersmål, där den småländska uppväxten gjorde sig påmind genom dialekten. Forskarens presentation av sig själv var kortfattad eftersom det var ungdomarna som skulle stå i centrum. Hon presenterade sig med namn, beteckningen forskare och hänvisade kort till det närliggande universitetet och satte igång intervjun. Gunaratnam och Lewis (2001) menar att i vissa delar av forskningsprocessen, till exempel vid intervjuer och när materialet analyseras, är det nödvändigt för forskare att väga in egna känslor som väckts till följd av personliga upplevelser. För att kunna hantera negativa känslor till följd av rasistiskt förtryck blev det centralt för Gunaratnam och Lewis att erkänna identifikationsprocesser kopplade till makt och nödvändigt att medvetandegöra dem. Alltså blir forskarens per-

³ Intervjuerna i studien har utförts av Åsa Söderqvist. Alltså åsyftas också Åsa Söderqvist i alla resonemang om de intervjuer som utförts och reflektioner relaterade till dessa.

sonliga bakgrund inte oviktig utan har betydelse för resultatet av analysarbetet. Vid intervjuerna i denna studie leddes samtalet av forskaren som ställde ett antal öppna frågor som "beskriv din första tid på boendet". Andra övergripande teman behandlade upplevelse av kontakt med det nya landet samt möjligheter och begränsningar då leaving-care-processen tog vid. Vidare ställdes frågor baserade på vad informanterna berättade i syfte att fördjupa samtalet kring det som intresserade dem. På så vis var övergripande teman skapade av forskaren samtidigt som olika subteman växte fram i interaktion med informanten. Detta bidrog på ett påtagligt sätt till intervjuernas innehåll. Därmed fick ungdomarna möjlighet att delge sina upplevelser och forskaren gavs möjlighet att försöka sätta sig in i deras perspektiv. Vid vissa tillfällen ställdes endast någon av de inledande frågorna eftersom ungdomarna därefter självständigt beskrev hur de upplevt olika situationer. Andra gånger bad ungdomarna om följdfrågor för att underlätta berättandet.

Informanterna fick möjlighet att välja plats för intervjun. Förslag gavs på att träffas i grupprum på bibliotek, forskarens arbetsplats eller grupprum i anslutning till HVB-hemmet de tidigare bott på. Samtliga informanter valde det sistnämnda. Grupprummet var lokaliserat så att varken intervjuperson eller intervjuare behövde komma i kontakt med personal eller ungdomar på boendet vid intervjun. Forskaren kom först och väntade sedan in intervjupersonen. Intervjuare och intervjuperson satt i var sin soffa med ett bord mellan sig. På bordet fanns vatten och frukt som personalen i förväg hade ställt fram. Att genomföra intervjun i anslutning till boendet skulle kunna vara en begränsning för ungdomarnas känsla av frihet att berätta. Dock sade flera av ungdomarna att de kände sig hemmastadda. Detta märktes till exempel på hur de förklarade olika saker om platsen för intervjuaren, vilket innebar att hon som forskare också fick inta positionen som gäst.

Det självutnämnda språkröret

Vikten av att fånga ungdomarnas perspektiv under den första tiden i Sverige utgjorde ett starkt incitament för forskningsprojektet med målet att öka kunskapen och därmed också indirekt att åstadkomma förbättringar för målgruppen. På så sätt kom forskaren att anta, utan att i stunden uppmärksamma det, en implicit roll av att kunna bli de ensamkommande ungdomarnas självutnämnda språkrör. Under intervjuerna som sedan följde, frågades efter bland annat råd till både mottagande HVB-hem och till framtida ensamkommande unga som skulle kunna komma att hamna i en liknande situation. En av killarna sade:

[Tystnad] ja, asså, det min råd är att liksom helt enkelt att satsa på språket och skolan. Först och främst är viktigast språket. Har du inget, kan du inte prata så kan du inte komma in heller i samhället. Först och främst ska han satsa på skolan och

språket och sen träffa några kompisar och var öppet och träffa andra också. Inte stanna bara i afghansk kultur. (Najib, 20 år)

Genom de ungas berättelser skulle forskaren ta in, förstå och sända ut deras budskap och därigenom belysa ett perspektiv som inte självklart var hennes utan deras. Målet blev att kasta ljus på en [utsatt] position som skulle gagna kanske inte i första hand de unga själva utan via deras erfarenhet andra framtida grupper av ensamkommande ungdomar. Chua (1998) ställer flera intressanta frågor att rikta uppmärksamhet på om vems perspektiv man som forskare för fram. Vem är den tänkta publiken? Vilka är det vi definierar som utsatta/förtryckta? Om den grupp vi avser att lyfta fram verkligen tillhör en förtryckt grupp är det då rimligt att tro att de kommer att ha nytta och intresse av samt möjlighet att ta del av akademiska publikationer? Viktig är också frågan om den grupp vi valt att prata för skulle ha valt oss som sina talespersoner och vad de i så fall hade velat att vi skulle belysa? Chua (1998) understryker komplexiteten i dessa frågor som det inte tycks finnas några entydiga svar på och hävdar att det i första hand handlar om ordets och språket makt. Likväl kan denna typ av forskning vara viktig då den i det långa loppet kan påverka individers livssituation som vi avser att rikta uppmärksamheten mot på ett positivt sätt. Frågorna som lyfts av Chua tycks dock sträva efter att förhindra en övertro på sådana positiva konsekvenser. Under tiden ett forskningsprojekt pågår är det svårt att bedöma hur resultatet kommer att speglas och vilken eventuell nytta det gör för informanterna i projektet, eller hur det påverkar ungdomar som senare hamnar i en liknande position. Inga konkreta problematiska situationer uppkom i studien och inte heller några direkta förbättringar uppstod för gruppen, vilket heller inte utlovades. Att tona ned forskarens roll som språkrör för gruppen blev i detta sammanhang viktigt för att inte väcka orealistiska förväntningar.

Kim (2008) pekar ut forskarens aktörskap i relation till den som blir föremål för forskningen. I detta aktörskap finns det så kallade intellektuella privilegiet, som innebär att den grupp som studeras visserligen tillerkänns rätten att göra sin röst hörd men bara på specifika områden som exempelvis "ras"/etnicitet. Detta skulle kunna tolkas som en förstärkning av den etniska minoritetsgrundande positionen. Att prata för andra kan alltså också handla om att prata i egen sak, vilket är något som behöver medvetandegöras. I reflektioner kring huruvida någon form av matchning bör göras mellan forskaren och informanten för att underlätta mer djuplodande data är exemplet etnicitet ett centralt område (Edwards, 1990; Collins, 1990; Norris, 2015; Bhopal, 2010). Hur kan man till exempel hävda att man ska göra någons röst hörd om man endast får tillgång till fragmenterade delar av personens historia? Edwards (1990) för ett resonemang kring att hon som vit kvinna intervjuar svarta kvinnor. Hon menar att i samtalet mellan den vita och den svarta kvinnan kommer den svarta kvinnan att utesluta vissa områden som rör hennes liv eftersom den vita kvinnliga

forskaren befinner sig strukturellt i en annan position. Likande resonemang förs av Duneier (2004) som hänvisar till en poet vid namn Paul Laurence Dunbar som formulerat uttrycket att "bära en mask". Med detta åsyftades att utelämnas information baserat på den andres ursprung, som en försvarsmekanism för att skydda sig. Att studera "den andre" i exempelvis relationen vit intervjuare, svart informant, innebär att intervjuaren inte kan se "den andre" helt på grund av masken och informanten får på så viss möjlighet att dra sig undan. Med utgångspunkt från sin etnografiska forskning av grupper som tillhör annat etniskt ursprung än hon själv, menar Duneier (2004) att det vore naivt att tro att hon skulle delges en fullskalig bild av deras upplevelser relaterat till etnicitet i detta fall.

Låt oss återgå till Najibs uttalande som presenterades i citatet ovan. Han poängterar vikten av att man i hans och i liknande livssituationer behöver prioritera att studera svenska språket. "Språket är viktigast", säger han. Därefter nämner han skolan; språket och att gå i skolan är en förutsättning för att komma in i samhället, enligt Najib. I tredje hand nämner han vikten av att ha kompisar. Avslutningsvis lyfter han fram betydelsen av att inte förbli i den egna kulturen, utan att låta sig integreras. Inte bara uttalandet utan också den rangordning som Najib gör i sitt svar låter välbekant. Dagligen framträder i media (t.ex. Nilsson, 2015) just den diskursen, att lära sig språket, ta del av utbildning och anpassa sig till den rådande kulturen, som den rätta vägen till en "lyckad integration". Är det då Najibs röst som framträder eller är det en återspeglning av den samhällseliga diskursen? Det "rätta/sanna" svaret diskuteras av Kim (2008) som menar att informanten till stor del anpassar sig till forskaren och ofta tenderar att ge forskaren de svar informanten tänker sig att denne förväntar sig snarare än vad de själva kan ge uttryck för.

Kategorierna klass, kön och etnicitet har en inverkan på maktbalansen mellan forskare och informant och påverkar således de svar som ges (Kirsch, 1999). Beroende av dessa kategoriseringar väcks olika minnen och associationer till liv under intervjun som i sin tur också påverkar hur berättelser konstrueras och förstås. Alltså kan svaren anpassas till den agenda intervjupersonen tror sig förstå att forskaren efterfrågar. Detta skapar en komplex situation där informanten sägs få en röst, samtidigt som informantens röst kan tystna då den egna berättelsen kan komma att uteslutas (Kim, 2008). Dock vill vi poängtera att kvalitativa forskningsintervjuer är en interaktiv process där intervjupersonen å ena sidan, vilket betonas i Najibs fall, påverkas av omständigheter omkring honom. Men å andra sidan har han ett eget aktörskap där hans egen tolkning och egna uppfattningar speglas i svaren (se t.ex. Bryman, 2011; Birch & Miller, 2000; Hydén, 2014). Att vara lyhörd och reflexiv i de olika roller och positioner som skapas mellan informanten och forskaren under en intervjusituation i en studie som denna är en metodologisk utmaning som man som forskare behöver uppmärksamma och förhålla sig till.

Att bygga en tillfällig allians

Vid flera tillfällen under intervjuerna återkom ungdomarna till jämförelser mellan dem själva och gruppen som de benämner *svenskar*. Svenskarna framställdes på olika sätt beroende på sammanhang, men en återkommande röd tråd kopplades till ett upplevt främlingskap. "De är svåra att förstå", sades till exempel i intervjuerna. Detta innebar att det ibland uppstod missförstånd och att de professionella de träffade vid mottagandet fick fungera som medlare. Att vara "svensk" framställdes också som något åtråvärt, eftersom det gav tillgång till vissa specifika positioner, exempelvis inträde på arbetsmarknaden. Under flera av intervjuerna beskrevs situationer då någon av ungdomarna upplevde att "svenskar" uppträdde på ett svårtolkat sätt. Ganska snabbt blev intervjuaren varse att ett samförstånd skapades mellan henne och de som intervjuades genom att både hon och informanterna förväntades veta vilka personer de avsåg när gruppen "svenskar" omnämndes. Ordet "vi" tolkades då i bemärkelsen de som *inte* sågs som "svenskar". Nedan följer en intervjusekvens:

Intervjuare: Ja. Du sa att du hade varit här i fem år?

Reza: Ja snart.

Intervjuare: Mm. Eh, känns det som att det är lång tid eller att det har gått fort?

Reza: Det är lång tid.

Intervjuare: Det är lång tid?

Reza: Det är jättelänge. Jag tänker att det är 10 år eller 15 år som jag bor här i Sverige. Så.

Intervjuare: Varför tror du att det känns som att det är länge?

Reza: För att du vet hur det är här, svenska människor dom är lite kallare. Dom är inget hälsar, dom är ingenting. Dom bara kommer, om du känner folk, om du känner någon, om du kommer framför dem, de kollar på dig, de inget hälsar, de ingenting.

Intervjuare: Nej

Reza: I mitt land i Afghanistan, om du känner inte, de kommer och hälsar, de pratar varandra, de skriker, de pratar, de skojar hela tiden om vad som händer. De bjuder varandra där på fest, hemma saker. Men här i Sverige ...

Intervjuare: Det är inte samma?

Reza: Det är inte samma. Till exempel i annat land, också i Iran eller Pakistan, i alla det är samma sak, det spelar ingen roll. Bara, bara en gång jag hälsar, vi hälsar hela livet.

(Reza, 21)

Intervjuarens position i förhållande till informanten uttalades aldrig explicit, men bekräftades via blickar, kroppsspråk och återkommande formuleringar som utgick

från en underförstådd överenskommelse och kläddes i ord som när Reza sade: "för att du vet hur det är här". En fråga att fundera över är om Reza hade uttryckt sig annorlunda i sin formulering om hur "svensken" är om någon av medförfattarna utfört intervjuerna, det vill säga en vit, kvinnlig akademiker i övre medelåldern. Likaså kan man fundera över vilken väg berättelsen hade tagit om intervjuaren kommit med en motfråga i stället för att bekräfta bilden av "svenskar" som kalla och distanstagande. Bhopal (2010) menar att ibland förekommer det att informanten utelämnar vissa delar av en historia i tron att båda parter är införstådda med sakernas innebörd. Att fråga vidare eller att be om ett mer utvecklat svar kan vara ett sätt att undvika att vid senare tillfällen under analysen behöva göra en massa antaganden då vissa förtydliganden har utelämnats. Mulinari och Neergaard (2005) lyfter fram en sådan frågeställning i anslutning till deras egen position som forskare i en studie om fackföreträdare med migrantbakgrund i Sverige. Att hävda att forskaren skulle kunna studera ett fenomen från en neutral position skulle vara problematiskt eftersom forskarens bakgrund spelar en viktig roll i hur informanterna, både med migrantbakgrund och utan, väljer att prata kring ett ämne som till exempel rasism, som var fallet i den här studien. Forskarens uppgift, menar de, blir att göra det möjligt för informanterna att delge sin berättelse om upplevda situationer där föreställningar om hur olika kulturella bakgrunder har påverkat deras liv. Det är föreställningar som kan vara baserade på förtryck som är ett resultat av att ha utsatts för fördomar relaterade till etniskt ursprung. Det blir alltså viktigt att både medvetandegöra betydelsen av forskarens bakgrund och att undersöka hur forskarens icke-neutrala position påverkar de berättelser som delges (Mulinari & Neergaard, 2005; Gunaratnam & Lewis, 2001).

Att beskriva sin relation till Sverige och till sitt hemland uttrycks av de ensamkommande ungdomarna i termer av kultur och kulturella skillnader. Ett gediget tankearbete tycks genom åren ha lagts ner på att försöka bena ut vad som skulle kunna kategoriseras som kulturellt betingat, vad som hör till individuella egenskaper och andra förklaringar till att saker och ting har blivit som de blivit i förhållande till de rådande livsbetingelserna. Hydén (2014) lyfter fram flera aspekter som pekar på att en intervjusituation likt den som utspelar sig i citatet ovan är en interaktiv process. Hon betonar de relationella aspekterna under intervjusituationen vilka blir centrala, särskilt vid vissa intervjustilar likt den som användes i detta forskningsprojekt. *Joint production* (s. 798) betonar de kompletterande roller som intervjuaren och den som intervjuas intar. Alltså utmanas intervjuarens roll som en objektiv person som kan ställa sig utanför intervjusituationen för att endast "betrakta" den analytiskt. Hydén (2014) menar att vad som delges av den som intervjuas är ett resultat av interaktionen mellan två parter. En möjlig tolkning av Rezas svar på frågan om varför det känns som om han har varit i Sverige mycket längre än han egentligen har, är att Rezas upplevelse av utanförskap skapat denna utsträckning av tiden. I interaktion fortlöper

sedan berättelsen genom att intervjuaren flikar in korta segment som går i linje med det som delges av informanten och gemensamt konstrueras en berättelse med tonvikt på "vi" och "dom".

Lewis (2005) använder begreppspar *Englishness/Britishness* i diskussionen om bilden av nationell härkomst som kopplas till bilden av migranten. Begreppspar diskuteras även i relation till fiktiva föreställningar baserade på essentiella bilder av en nations kultur. När motsvarade begreppspar *svenskhhet/Swedishness* lyfts fram av Mulinari och Neergaard (2005) argumenteras för att begreppet är relaterat till makt. Svenskhhet/Swedishness hänförs till stereotypa bilder av främlingen som *inte* uppfattas tillhöra gruppen och associeras med kaos och konflikt. Så även om Lewis *Englishness/Britishness* och Mulinari och Neergaards *svenskhhet/Swedishness* diskuteras i skilda kontexter ter sig makt- och exkluderingsaspekten att vara densamma, vilket är en konsekvens av en upplevd känsla av att inte höra till. Detta tycks även vara giltigt för de ensamkommande ungdomarna i detta forskningsprojekt. Alltså väcker ovanstående citat från intervjun med Reza fler frågor. En sådan fråga är, som tidigare nämnts, risken att hålla kvar vissa grupper av individer i en minoritetsgrundande position genom att enbart låta dem uttala sig om frågor kopplade till specifika ämnen som exempelvis deras etniska bakgrund (Kim, 2008). Hur stor är då risken att forskaren bidrar till att cementera redan förenklade och rigida kategorier via sitt valda fokus i forskningsprojektet och vid utformningen av intervjuerna? I sina studier kring kriminalitet och droger i en grupp unga chilensare i Norrköping, understryker Lalander (2009) vikten av att inte befästa ett utanförskap. Som forskare tycks det dock vara lätt hänt att låta uppmärksamheten riktas mot just att skapa skillnad då en fascination kan uppstå kring det som skiljer forskarens livsbetingelser från de personer man studerar. Ett sätt att försöka motverka detta kan vara att vidga bilden och också inkludera utsagor om den vardag som omger individerna. Närliggande resonemang poängterar på motsvarande sätt att det inte går att osynliggöra forskaren som person från själva forskningsprocessen. Flera olika nivåer spelar roll då forskaren möter informanten och hur denne då kommer att uppfattas; allt från val av teoretiska perspektiv och forskningsmetoder till kroppsliga tecken baserat på ursprung kan ha betydelse (Khawaja & Mörk, 2009). Att studera "den andre" med syftet att tydliggöra marginaliserande processer kräver därför reflektion kring den egna rollen som medskapare i dessa kategoriseringar. Skapandet av "den andre" är dock inget låst läge. Olika positioner kan intas utifrån den aktuella situationen. Ett dilemma som kan uppstå kan vara att hitta sin roll i att både vara "den andre" och bli en del av "andrefierandet" (Thapar-Björkert, 1999). I den aktuella studien trädde huvudförfattaren in i intervjun i rollen som forskare. En roll som dock under tiden delvis fick stå tillbaka för konkurrerande positioner. I talet om upplevt utanförskap där forskaren blev tilltalad i termer av "vi" med association till en möjlig migrantbakgrund förändrades min upplevda posi-

tion. Även om just migrantbakgrunden inte stämde överens med bilden av mig själv antogs att den i stunden tilldelade positionen underlättade interaktionen och informantens lust till att fortsätta berätta. Därför valde jag att inte tillrättvisa de gånger en sådan positionering av forskarrollen uppstod. Projektets övergripande syfte bidrog sannolikt till att sätta fokus på etnicitet och kultur och således förstärka talet om ett upplevt utanförskap. Positionerna intogs tydligast via talet. Dock var kroppsspråk, blickar och skratt andra exempel på hur skiftandet av positioner iscensattes under intervjusituationerna. En kritisk reflektion kring den samhällliga maktordning som också forskaren är en del av är önskvärd (Khawaja & Mörk, 2009; Näsman, 2012). En sådan reflektion kring intervjuerna med Najib och Reza skulle låta oss medge att ett forskningsprojekt som detta delvis kan förstärka rigida kategorier. Frågan är om det helt går att svära sig fri från det utifrån valt fokus. Detta faktum bör därför ställas i relation till Sandbergs (2010) resonemang. Hon menar att det ultimata hade varit om ingen studie med fokus på etnicitet hade behövt genomföras, utan att fokus i stället kunde ha varit generellt där gruppen ensamkommande unga ingick i den universella gruppen av unga. Dock finns det aspekter som gör att dessa typer av grupperingar och särskiljningar måste lyftas fram i forskningen. Till dessa aspekter hör de rådande maktstrukturerna i samhället som i sig leder till gruppering av människor utifrån exempelvis etnicitet. Dessa kategoriseringar innebär faktiska konsekvenser för de berörda. Det forskningsprojekt som beskrivs här skulle därmed kunna hävdas vara berättigat utifrån vår strävan att från ett maktperspektiv belysa etnicitet som den verksamt underordnande kategori det är.

Diskussion

De metodologiska utmaningarna i forskning om utsatta grupper med specifikt fokus på ensamkommande barn och unga är flera. Men låt oss ta avstamp i den bakgrund som presenterades inledningsvis. Barn är en grupp som i forskningen benämns som utsatt, främst i relation till ålder och mognad. Den barndomssociologiska forskningen uppmanar oss att betrakta barn som kompetenta. Det bör förutsätta ett engagemang för att barnen deltar i samhället också i forskningen (James, Jenks & Prout, 1998; Prout & James, 1990). Barn och barns förutsättningar att delta i vetenskapliga studier presenterades i syfte att bredda bilden av de ensamkommande ungdomar som deltagit i forskningsprojektet som varit utgångspunkt för resonemanget om metodologiska utmaningar. Att de fick stanna i Sverige byggde på förutsättningen att de kategoriserades som barn. Den individuella intervjun som utfördes i projektet byggde även den på erfarenheten av att bli mottagen som och innefattas i kategorin barn och ensamkommande. Alltså borde diskussionen kring barns varande i forskningssammanhang å ena sidan kunna förstås i relation till den period som ungdomarna hänvisar till i

sina berättelser. Å andra sidan bör samma berättelse kunna sägas belysa utsatthet i vidare mening genom att beakta fler faktorer, som att vissa ungdomar har erfarenhet av traumatiska händelser i hemlandet och under resan till Sverige samt det specifika med att komma till ett nytt land utan medföljande vårdnadshavare. Flera forskare belyser de specifika villkor som omgärdar gruppen av ensamkommande (t.ex. Kohli, 2006; Wade, Mitchell & Baylis, 2005). Detta diskuterar även Backlund et al. (2014) som menar att utmärkande för gruppen är exempelvis hur de präglas och påverkas av upprottet från hemlandet, relationen till utspridda familjemedlemmar i olika delar av världen samt kampen med att skapa kontinuitet i vardagen trots en ny och delvis föränderlig tillvaro. Alltså är barn som kategori en utsatt grupp och ensamkommande ungdomar en annan.

Studier om ensamkommande ungdomar bör även sättas i relation till det omdiskuterade barnperspektivet, eller bör det benämnas i pluralis? Barns olika positioner baserat på olika behov och olika typer av utsatthet har betonats av flera forskare (Näsman, 2012; Halldén, 2003). Att anamma ett barnperspektiv handlar, som nämnts ovan, också om metodologiska ställningstaganden som syftar till att synliggöra barns livsvillkor, villkor som Alanen (2001) menar omges av makt, kontroll och ansvar. Forskningen om ensamkommande barn och ungdomar utgör ett fält som har utvecklats i olika riktningar och som i stor utsträckning präglas av just dessa tre aspekter. Genom att åskådliggöra några av de utmaningar som kan uppstå i mötet mellan forskare och ensamkommande ungdomar belyses en viss typ av sociala praktiker vars konsekvenser diskuteras inom ramen för denna artikel. Halldén (2003) menade att varje enskild forskare som vill anamma ett barnperspektiv också bör redogöra för dess betydelse i den specifika kontext det används i. I takt med att allt fler ensamkommande barn och ungdomar kommer till Europa ökar sannolikt även behovet av kunskap om målgruppen. Av vikt är då också att öka kunskapen kring metodologiska utmaningar. I den här artikeln är det just forskningssituationen som lyfts fram och då särskilt när det handlar om att be ungdomarna att berätta om tiden då de kategoriserades som [ensamkommande] barn. Det skulle alltså kunna förstås som att studera en typ av barnperspektiv där utgångspunkten har varit att lyssna till ungdomarnas retropektiva berättelse om sina erfarenheter under deras tid som ensamkommande barn.

Två intervjuer presenteras i texten. I både Najib och Rezas uttalanden görs kopplingar till minoritetsbakgrunden. I Najibs fall handlade det om att inte hålla fast vid vad han benämner afghansk kultur. I Rezas fall gällde det skillnaden mellan "svenskar" och personer med utländsk bakgrund. I forskningsprojektet, som beskrivs ovan, framträder föreställningar kring etnicitet och kultur som centrala. Det blir därför av intresse att diskutera följderna av detta ur ett metodologiskt perspektiv. Sandberg (2010) pekar på de rådande maktstrukturerna i samhället som leder till grupperingar utifrån exempelvis kultur och etnicitet. De innebär i sig konsekven-

ser baserat på den underordnade kategori de utgör. Att i forskningen bortse från dessa kategorier ter sig därför inte som en särskilt bra lösning. I stället för att utsluta den typ av forskning som fokuserar på olikheter, måste forskaren sträva efter att hitta balans mellan att å ena sidan synliggöra dessa maktstrukturer och hur de påverkar specifika grupper och å andra sidan visa på deras innebörd för enskilda individer som Reza och Najib i exemplen ovan. Att forska kring etnicitetsfrågor ter sig komplext. Många frågor ställs, men väldigt få entydiga svar har presenterats. Dock finns det en synpunkt som återkommer gång efter annan: förmågan och behovet av reflektion (Bhopal, 2010; Edwards, 1990; Khawaja & Mörck, 2009). Bhopal (2010) menar exempelvis att reflexivitet bör genomsyra alla delar av forskningsprocessen. Forskarens skillnader och likheter i förhållande till informanterna är inte statiska utan snarare flytande och förändras därmed i interaktion med dem och i forskningsprocessen. Följaktligen sker en förhandling och omförhandling kring respektive status som forskare och som informant. Inte heller Najibs och Rezas positioner bör antas vara statiska. Hur de uppfattar sig själva och väljer att framställa sig i förhållande till olika situationer skiftar sannolikt och omförhandlas beroende på omständigheterna. Därför blir Hydéns (2014) relationella aspekt på intervjusituationen betydelsefull också i förhållande till forskarens ansvar när det gäller att förmedla analyser av den insamlade empirin. Det som sades vid ett visst tillfälle är inte att förringa, samtidigt som den relationella processen och den ständiga förhandlingen kring status och position gör att det blir än viktigare att inte skriva fram statiska kategorier relaterade till exempelvis kön, klass och etnicitet, som placerar informanterna i låsta positioner giltiga över obegränsad tid.

Som en del i den reflexiva processen bör även frågan kring forskarens roll återigen betonas. Flera forskare verkar vara överens om forskarens icke neutrala position (Mulinari & Neergaard, 2005; Gunaratnam & Lewis, 2001; Hydén, 2014). Vem vi är påverkar utgången och det innehåll vi får med oss från en intervju. Exakt hur det ter sig i varje enskilt fall tycks vara svårt att svara på. Låt oss dock göra ett försök att reflektera kring detta i relation till de två exempel som presenterades ovan gällande Reza och Najib. Edwards (1990) lyfte upp svårigheten att veta hur de kvinnor som hon intervjuade definierade sig själva. De markörer som de identifierade sig med var inte helt självklara. I diskussionen betonas alltså både klass och kön samt etnicitet. Det enda som framstår som gemensamt mellan informanterna hade att göra med upplevd stress i relation till sin situation som studenter och mödrar. Duneier (2004) menar att forska om "race" också innebär att forska om klass och i vissa fall även om kön. Vilken kategori som gör sig gällande i relationen forskare–informant i denna studie är svårt att säga. Etnicitet, klass och kön är tre av de kategorier som kan ha inverkat på mötet mellan huvudförfattaren och de ensamkommande ungdomarna. Kanske finns det fler markörer som på ett mer implicit sätt hade bety-

delse för intervjusituationen. Etnicitet är den kategori som antyds spela roll i Rezas resonemang. Å ena sidan kan forskarens mörka hudfärg vara den markör som fått Reza att uppleva en "vi-känsla" i förhållande till forskaren och att därför uttala sig i termer av "vi". Detta kan vi då förstå utifrån yttre attribut, som hudfärg, som blir särskiljande för båda parter i förhållande till majoritetsgruppen i Sverige. Å andra sidan avslöjar just den mörka hudfärgen hos forskaren att de inte delar det afghanska ursprunget. Andra markörer, som kön och klass, kan i vissa intervjuer ha påverkat möjligheten att berätta positivt, men i andra fall skapat distans. Alltså kan forskarens person ha öppnat upp möjligheter i intervjusituationen samtidigt som den kan ha verkat begränsande. Tidigare forskning, som presenterats ovan, visar på en mångsidig bild av hur olika identitetsmarkörer spelar in och påverkar intervjusituationen (t.ex. Khawaja & Mörck, 2009).

Kanske går det i en rådande intervjusituation att tala i termer av att skapa ett situationellt "vi" under intervjun, ett "vi" som baseras på de markörer som träder in och blir giltiga för de inblandade parterna i den specifika situationen. I exemplet med Najib består byggstenarna i detta "vi" av en återspeglning av majoritets samhällsets normer och värderingar. I Rezas fall består byggstenarna snarare av "vi" kontra majoritets-samhället där "svensken" får utgöra rollen som den andre. Den specifika kontexten sätter ramarna för vad som blir gångbart i just den situationen, men det som blir giltigt får sin kraft utifrån de föreställningar som den bärs upp av. I detta samspel växer den gemensamma berättelsen fram. För att skapa förståelse för den komplexa situationen mellan det som skapas kontextuellt och utanför intervjusituationen samt den egna personens betydelse krävs reflektion kring både sammanhanget, omgivningen och de teorier vi använder för att förstå den interaktiva processen.

Referenser

- Alanen, L. (2001) Childhood as a generational condition: Children's daily lives in a central Finland town. I: L. Alanen & B. Mayall (red.) *Conceptualizing child-adult relations*. London: Falmer.
- Andersson, G. (2013) Reflektioner om dilemman i social barnvård. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(1):93–107.
- Archer, L. (2004) Re/theorizing "difference" in feminist research. *Women's Studies International Forum*, 27(5–6):459–473.
- Backlund, Å., Eriksson, R., von Greiff, K., Nyberg, E. & Åkerlund, E.-M. (2014) *Ensamkommande barn och ungdomar – i ett longitudinellt perspektiv*. Forskningsrapport 2014:4. Stockholm: FoU Nordost, FoU Nordväst och FoU Södertörn i Stockholms län.
- Backlund, Å., Eriksson, R., von Greiff, K. & Åkerlund, E. (2012) *Ensam och flyktingbarn – barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige*. Forskningsrapport 2012:1 Stockholm: FoU-Nordost, FoU-Nordväst och FoU-Södertörn.
- Barn, R. (2011) Care leavers and social capital: Understanding and negotiating racial and ethnic identity. I: T. Reynolds (red.) *Young people, social capital & ethnic identity*. London: Routledge.

- Bhopal, K. (2010) Gender, identity and experience: Researching marginalised groups. *Women's Studies International Forum*, 33(3): 188–195.
- Birch, M. & Miller, T. (2000) Inviting intimacy: The interview as therapeutic opportunity. *International Journal of Social Research Methodology*, 3(3): 189–202.
- Blumer, M. & Solomos, J. (2004) Introduction: Researching race and racism. I: M. Blumer, & J. Solomos (red.) *Researching race and racism*. London: Routledge.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2 uppl.). Stockholm: Liber.
- Chua, W.F. (1998) Historical allegories: Let us have diversity. *Critical Perspectives on Accounting*, 9(6): 617–628.
- Collins Hill, P. (1990) *Black feminist thought – knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. (2 uppl.). London: Routledge.
- de los Reyes, P. & Mulinari, D. (2005) *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över ojämlikhetens landskap*. Lund: Liber.
- Duneier, M. (2004) Three rules I go by in my ethnographic research on race and racism. I: M. Blumer & J. Solomos (red.) *Researching race and racism*. London: Routledge.
- Edwards, R. (1990) Connecting method and epistemology – A white woman interviewing black woman. *Women's Studies International Forum*, 13(5): 477–490.
- Finch, J. (1993) "It's great to have someone to talk to": Ethics and politics of interviewing women. I: M. Hammersley (red.) *Social research: Philosophy and practice*. London: Sage.
- Gunaratnam, Y. & Lewis, G. (2001) Racialising emotional labour and emotionalising racialised labour: Anger, fear and shame in social welfare. *Journal of Social Work Practice*, 15(2): 131–148.
- Halldén, G. (2003) Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8(1–2): 12–23.
- Hessle, M. (2009) *Ensamkommande men inte ensamma – Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Akademisk avhandling. Stockholm: Stockholms universitet.
- Hopkins, P. E. & Hill, M. (2006) *"This is a good place to live and think about the future": The needs and experiences of unaccompanied asylum seeking children and young people in Scotland*. Glasgow: Scottish Refugee Council.
- Hydén, M. (2014) The teller-focused interview: Interviewing as a relational practice. *Qualitative Social Work*, 13(6): 795–812.
- Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2013) Voices of 65 young people leaving care in Sweden: "There is so much I need to know!". *Australian Social Work*, 67(1): 71–87.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998) *Theorizing childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Jensen, T. (2012) Interviewe med barn og unge i spesielt vanskelige livssituasjoner – Kan vi snakke med barn om alt? I: E. Backe-Hansen & I. Frønes (red.) *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Khawaja, I. & Mörck, L. (2009) Researcher positioning: Muslim "otherness" and beyond. *Qualitative Research in Psychology*, 6(1–2): 28–45.
- Kim, S. (2008) Whose voice is it anyway? Rethinking the oral history method in accounting research on race, ethnicity and gender. *Critical Perspectives on Accounting*, 19(8): 1346–1369.
- Kirk, S. (2007) Methodological and ethical issues in conducting qualitative research with children and young people: A literature review. *International Journal of Nursing Studies*, 44(7): 1250–1260.
- Kirsch, E.G. (1999) *Ethical dilemmas in feminist research*. Albany: State University of New York Press.

- Kohli, R. (2006) *Social work with unaccompanied asylum-seeking children*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kohli, R. & Mitchell, F. (2007) *Working with unaccompanied asylum-seeking children. Issues for policy and practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lalander, P. (2009) *Respekt – Gatukultur, ny etnicitet och droger*. Stockholm: Liber.
- Lewis, G. (2005) Welcome to the margins: Diversity, tolerance, and policies of exclusion. *Ethnic and Racial Studies*, 28(3): 536–558.
- Mies, M. (1993) Towards a methodology for feminist research. I: M. Hammersley (red.) *Social research: Philosophy politics and practice*. London: Sage.
- Migrationsverket (2016) *Statistik*. [<http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Statistik.html>]. Hämtat: 2016-03-15.]
- Mulinari, D. & Neergaard, A. (2005) "Black skull" consciousness: The new Swedish working class. *Race and Class*, 46(3): 55–72.
- Nilsson, A. (2015) Integration – visst, men frågan är hur? [<http://www.svd.se/integration--visst-men-fragan-ar-hur>]. Hämtat: 2016-03-15.]
- Ní Raghallaigh, M. & Sirriyeh, A. (2014) The negotiation of culture in foster care placements for separated refugee and asylum seeking young people in Ireland and England. *Childhood: A journal of global child research*, 22(2): 263–277.
- Norris, M. (2015) The complexities of "otherness": Reflections on embodiment of a young white British woman engaged in cross-generation research involving older people in Indonesia. *Ageing & Society*, 35(5): 986–1010.
- Näsman, E. (2012) Varför särskilt om barn? I: E. Backe-Hansen & I. Frönes (red.) *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Prout, A. & James, A. (red.) (1990) *Constructing and reconstructing childhood*. London: Falmer Press.
- Qvortrup, J., Corsaro, W. A. & Honig, M.-S. (2011) *The Palgrave handbook of childhood studies*. London: Palgrave.
- Ranta-Tyrkkö, S. (2010) *At the intersection of theatre and social work in Orissa, India*. Akademisk avhandling. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1503.
- Robinson, V. (1993) Introducing women's studies. I: D. Richardson & V. Robinson (red.) *Introducing women's studies*. London: The Macmillan Press.
- Sandberg, G. (2010) *Etnicitet, ungdom och socialt arbete – En analys av kulturbegreppet i ett komplext forskningsfält*. Akademisk avhandling. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Severinsson, S. (2010) *Unga i normalitetens gränsland: Undervisning och behandling i särskilda undervisningsgrupper och hem för vård eller boende*. Akademisk avhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Sirriyeh, A. (2013) Hosting strangers: Hospitality and family practices in fostering unaccompanied refugee young people. *Child & Family Social Work*, 18(1): 5–14.
- Skjær Ulvik, O. (2015) Talking with children: Professional conversations in a participation perspective. *Qualitative Social Work*, 14(2): 193–208.
- Stretmo, L. (2014) *Governing the unaccompanied child – Media, policy and practice*. Akademisk avhandling. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Stretmo, L. & Melander, C. (2013) *Får jag vara med? Erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp*. Göteborg: FoU i Väst/GR.
- Söderqvist, Å. (2014) Leaving care with "Cultural Baggage": The development of an identity within a transnational space. *Australian Social Work*, 67(1): 39–54.
- Söderqvist, Å. (2017) *The (re)construction of home unaccompanied children's and youth's transition*

- out of care*. Akademisk avhandling. Jönköping: Jönköping University.
- Söderqvist, Å., Bülow, P. H. & Sjöblom, Y. (2015) "In Sweden work is more important than the culture, actually!". *Transnational Social Review*, 5(3): 241–257.
- Söderqvist, Å., Sjöblom, Y. & Bülow, P. (2016) Home sweet home. Professionals' understanding of "home" within residential care for unaccompanied youths in Sweden. *Child & Family Social Work*, 21(4): 591–599.
- Thapar-Björkert, S. (1999) Negotiating otherness: Dilemmas for a non-western researcher in the Indian sub-continent. *Journal of Gender Studies*, 8(1): 57–69.
- United Nations Committee on the Rights of the Child (2005) *Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin*. [<http://www.coe.int/t/dg3/children/participation/CRC-C-GC-12.pdf>. Hämtat: 2016-03-15.]
- Wade, J., Mitchell, F. & Baylis, G. (2005) *Unaccompanied asylum seeking children: The response of social work services*. London: BAAF.
- Wernesjö, U. (2014) *Conditional belonging: Listening to unaccompanied young refugees' voices*. Akademisk avhandling. Uppsala: Uppsala universitet.